

Analyse van de economische bijdrage van de zuivelindustrie aan de Nederlandse economie

29 Augustus 2024 | Definitieve versie

Reliance Restricted

Nederlandse Zuivel Organisatie
T.a.v.: Mr. René van Buitenen
Benoordenhoutseweg 46
2596 BC Den Haag, The Netherlands

EY Strategy and Transactions

Cross Towers
Antonio Vivaldistraat 150
1083 HP Amsterdam
The Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
ey.com

Analyse van de economische bijdrage van de Nederlandse zuivelindustrie

29 Augustus 2024

Elke persoon die van plan is dit rapport te lezen, dient eerst deze brief te lezen.

Geachte heer Van Buitenen,

Dit rapport ("Rapport") is opgesteld op de specifieke instructies van de Nederlandse Zuivel Organisatie ("u", "NZO" of de "Klant") uitsluitend met het doel om bepaalde economische en financiële analyses te presenteren in verband met een studie om de economische bijdrage van de zuivelsector aan de Nederlandse economie te bepalen ("Diensten" of "Doel"), zoals gespecificeerd in de dienstverleningsovereenkomst tussen NZO en EY Strategy and Transactions ("EY" of "wij") gedateerd 27 februari 2024 ("Dienstverleningsovereenkomst"). De aard en omvang van de Diensten, inclusief de basis en beperkingen, worden gedetailleerd beschreven in de Dienstverleningsovereenkomst.

Doel van ons rapport en beperkingen in het gebruik ervan

Dit rapport is opgesteld op de specifieke instructies van NZO, uitsluitend voor het Doel en mag niet worden gebruikt of vertrouwd voor enig ander doel. Het rapport en de inhoud ervan mogen niet worden geciteerd, verwezen naar of getoond aan andere partijen, behalve zoals omschreven in de Dienstverleningsovereenkomst.

Wij aanvaarden geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid jegens enige ander persoon dan NZO en dienovereenkomstig, als zodanige andere personen ervoor kiezen om te vertrouwen op enige inhoud van dit rapport, doen zij dit op eigen risico.

Hoewel elk onderdeel van het rapport verschillende aspecten van het overeengekomen werk behandelt, moet het gehele rapport worden gelezen voor een volledig begrip van onze bevindingen. Ons werk is begonnen op 27 februari 2024 en voltooid op 28 juni 2024. Derhalve houdt dit rapport geen rekening met gebeurtenissen of omstandigheden die zich voordoen na 28 juni 2024 en wij hebben geen verantwoordelijkheid om het rapport voor dergelijke gebeurtenissen of omstandigheden bij te werken.

Wij hebben dit rapport opgesteld ten behoeve van NZO en hebben alleen de belangen van NZO in overweging genomen. Wij zijn niet ingeschakeld om te handelen, en hebben niet gehandeld, als adviseur voor enige andere partij. Dienovereenkomstig doen wij geen uitspraken over de geschiktheid, nauwkeurigheid of volledigheid van het rapport voor de doeleinden van enige andere partij.

EY Strategy and Transactions

Cross Towers
Antonio Vivaldistraat 150
1083 HP Amsterdam
The Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
ey.com

Aard en omvang van de diensten

Bij het opstellen van dit rapport was onze analyse gebaseerd op bureauonderzoek en steunt op gegevens die door NZO en de zuivelverwerkers ("NZO leden") zijn verstrekt. De inhoud van ons rapport is door NZO beoordeeld en NZO heeft ons de feitelijke juistheid ervan bevestigd.

Wij zijn niet op de hoogte gesteld dat enige informatie die ons is verstrekt, of die uit openbare bronnen is verkregen, onjuist was of dat er enige belangrijke informatie aan ons is onthouden. Wij nemen op geen enkele wijze verantwoordelijkheid jegens enige persoon voor fouten in dit rapport die voortkomen uit onjuiste of onvolledige informatie die door de gebruikte informatiebronnen is verstrekt.

Wij impliceren niet, en het mag niet worden opgevat, dat wij enige van de aan ons verstrekte informatie hebben geverifieerd, of dat onze vragen enige kwestie aan het licht zou kunnen brengen dat bij een uitgebreider onderzoek aan het licht zou kunnen komen.

Wij benadrukken dat onze analyse en rapport geen advies of aanbeveling aan NZO vormen over een toekomstige handelswijze. Dit rapport is beschermd door auteursrechten en mag worden geciteerd, verwezen of verspreid op de wijze zoals uiteengezet in de Dienstverleningsovereenkomst.

Door de aard van het werk kan de reikwijdte van de waakzaamheden niet worden beschouwd als een exacte wetenschap en zullen de conclusies in veel gevallen noodzakelijkerwijs subjectief zijn en afhankelijk van de uitoefening van individueel oordeel.

Wij stellen het op prijs dat wij de kans hebben gekregen om onze diensten aan u te mogen leveren. Aarzel niet om contact met ons op te nemen als u vragen heeft over deze opdracht of als wij u verder van dienst kunnen zijn.

Dit rapport is een vertaling van het originele rapport getiteld 'Analysis of economic contribution of the dairy processing industry to the Dutch economy'. De Engelse versie is leidend.

Hoogachtend,

EY Strategy and Transactions

Tobias Broeders - Partner

Inhoudsopgave

1	Management samenvatting	5
2	Waarde van de Nederlandse zuivelindustrie voor de economie	7
3	Economische impact beoordeling	14
4	Appendix	20

1

Management samenvatting

De Nederlandse zuivelindustrie draagt materieel bij aan de Nederlandse economie door haar bruto toegevoegde waarde en het verschaffen van werkgelegenheid

Totale impact van de zuivelindustrie op de Nederlandse economie in 2023

€27,3 miljard aan totale productie

Wat betreft de totale productie wordt de economische impact van zuivel bedrijven in Nederland geschat op ongeveer €27,3mld.

Dit totaal is voornamelijk afkomstig uit operationele activiteiten (€26,2mld) en deels uit kapitaaluitgaven (€1,1mld).

De totale productie bestaat uit €11,1mld directe bijdrage door de omzet van de zuivelverwerkers, €12,7mld aan indirecte productie gegenereerd via de toeleveringsketen en tot slot €3,4mld aan afgeleide productie door loonbesteding.

De impact van de productie weerspiegelt de totale omzet gegenereerd in alle economische sectoren als gevolg van activiteiten van zuivelverwerkers.

Deze totale opbrengst van de sector is aanzienlijk voor de Nederlandse Economie en bedraagt €27,3mld.

Totale toegevoegde waarde van de zuivelindustrie voor de Nederlandse economie in 2023

€8,3 miljard aan totale bruto toegevoegde waarde

In 2023 droeg de Nederlandse zuivelsector naar schatting €8,3 miljard in bruto toegevoegde waarde (GVA) bij aan de Nederlandse economie.

GVA vertegenwoordigt de economische waarde die is toegevoegd door de activiteiten van zuivelverwerkers, inclusief werknemerscompensatie en gegenereerde winsten.

De geschatte €8,3 miljard omvat €8,0 miljard uit operationele activiteiten en €0,3 miljard uit kapitaalinvesteringen.

Deze bijdrage bestaat uit €1,7mld directe bijdrage door lonen en winsten, €5,0mld indirecte bijdrage via de Nederlandse toeleveringsketen en €1,6mld afgeleide bijdrage doordat werknemers hun loon besteden in de bredere economie.

De door de zuivelindustrie gegenereerde bruto toegevoegde waarde (GVA) van €8,3mld is gelijk aan ~1% van de totale economie in 2023.

De zuivelindustrie speelt een cruciale rol in de Nederlandse plattelandseconomie

83.510 banen ondersteund in Nederland

De Nederlandse zuivelindustrie ondersteunt in totaal 83.510 voltijdsbanen (FTE) in de economie.

Dit omvat 12.100 directe banen bij zuivelverwerkers, 56.720 indirecte banen via de Nederlandse toeleveringsketen (inclusief de melkveehouders) en 14.690 afgeleide banen in de Nederlandse economie door bestedingen van werknemers.

De zuivelsector is, met deze banen in de sector en de toeleveringsketen van de verwerkende industrie, een belangrijke bijdrager aan de Nederlandse plattelandseconomie, met name in de regio's Overijssel, Gelderland, Friesland en Noord-Brabant (wat betreft het aantal melkveebedrijven en melkkoeien).

Zuivel levert een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse plattelandseconomie en ondersteunt banen in de gehele toeleveringsketen en de bredere economie.

Verwerkers blijven investeren in hun verwerkingsactiva

€1,6 miljard kapitaalinvestering

Sinds 2019 hebben Nederlandse zuivelverwerkers in totaal €1,6mld geïnvesteerd in directe kapitaalinvesteringen via leveranciers in Nederland, resulterend in een totale bruto toegevoegde waarde (GVA) van €1,6mld.

Dit omvat een totale kapitaalinvestering van €0,3mld in 2023, welke een bruto toegevoegde waarde en werkgelegenheidsbijdrage heeft gegenereerd in de Nederlandse economie.

Zuivelverwerkers blijven investeren in hun fabrieken om te zorgen dat de hoogste kwaliteit zuivel ingrediënten worden geproduceerd, wat positief bijdraagt aan de regionale economie.

*Let op dat deze statistieken gebaseerd zijn op gegevens van 11 van de 13 NZO-leden. De totale bruto toegevoegde waarde (GVA) en productieoutput zijn in werkelijkheid voor de gehele sector (inclusief niet-NZO-leden en NZO-leden die niet deelnemen) naar verwachting groter.

2

Waarde van de Nederlandse zuivelindustrie voor de economie

De Nederlandse zuivelindustrie draagt materieel bij aan de economie en is een zeer productieve industrie die te maken heeft met regelgeving en geopolitieke veranderingen

Overzicht van de Nederlandse zuivelindustrie

NZO-leden

De zuivelsector is diep geworteld in de Nederlandse samenleving en maakt deel uit van de nationale identiteit met zijn rijke geschiedenis. De omvangrijke en diverse industrie bestaat uit coöperaties, familiebedrijven en private ondernemingen in alle Nederlandse provincies. Nederland is een trots zuiveland en behoort tot de top 4 van melk producerende landen in de Europese Unie (EU). Vanuit economisch perspectief levert de zuivelsector een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie, met een productie van €27,3mld en een bruto toegevoegde waarde (GVA) van €8,3mld in 2023.

Nederland heeft ongeveer 14.300 melkveebedrijven die samen 13,9mld kilogram melk leveren, wat verwerkt wordt in 53 zuivelverwerkingsfabrieken. De zuivelverwerkingsfabrieken zijn eigendom van zuivelbedrijven, hetzij een coöperatie, hetzij een private onderneming. De meeste verwerkingslocaties bevinden zich in de buurt van de melkveehouders, de leveranciers van rauwe melk. Dit betekent dat de zuivelverwerkingsfabrieken in de landelijke gebieden zijn gelegen en door heel Nederland te vinden zijn. In de loop van de tijd zijn verwerkingslocaties gefuseerd en hebben de Nederlandse zuivelverwerkers zich ontwikkeld tot een kapitaalintensieve industrie die onderhevig is aan wereldwijde ontwikkelingen en milieumaatregelen.

De sterke mondiale marktpositie van de Nederlandse zuivelsector is voornamelijk te danken aan zijn betrouwbare producten en vermogen tot innovatie. Nederlandse zuivelproducten genieten wereldwijd een uitstekende reputatie, gebaseerd op consequente kwaliteit die door de jaren heen is bereikt door professionele expertise en strenge kwaliteitscontroles. Daarnaast behoort het Nederlandse melkvee tot de meest efficiënte in Europa, waarbij in 2023 25% meer melk per koe werd geproduceerd dan het EU-gemiddelde, zoals blijkt uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en Eurostat. De koeien profiteren van het Nederlandse klimaat en de vruchtbare graslanden. Koeien kunnen tijdens het weideseizoen buiten op het land grazen, en het gras kan worden gemaaid voor voer in de stal of voor de winter. Als gevolg hiervan produceren Nederlandse koeien voedzame melk, rijk aan vet, eiwit, lactose, vitamines en mineralen.

De Nederlandse zuivelindustrie in één oogopslag

13,9mld kilogram melkaanvoer in Nederland	12.100 Mensen werkzaam in de zuivel verwerkende industrie in Nederland	€10mld Nederlandse zuivelexport in 2023*
47 cent gemiddelde melkprijs per kilogram in 2023	53 Zuivelverwerkingsfaciliteiten	75% Nederlands melkaanvoer blijft binnen de EU
1,6mln Koeien in de Nederlandse Melkveestapel	14.300 Familie zuivelboerderijen	6,1% Bijdrage aan het nationale handelsoverschot

Bron: NZO, 2024

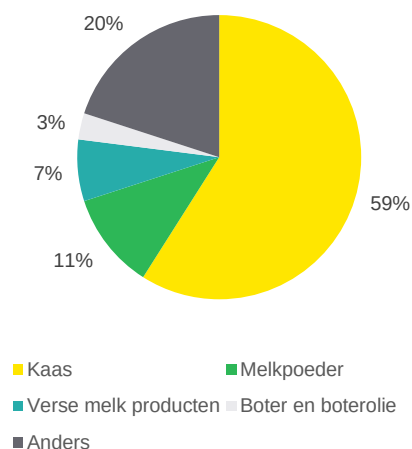
Bron: NZO, ZuivelNL 2024

*Bevat niet alle zuivelproducten en ingrediënten

Nederland is een belangrijk zuivel producerend en -exporterend land met kaas als voornaamste productcategorie

Zuivelmarkt statistieken

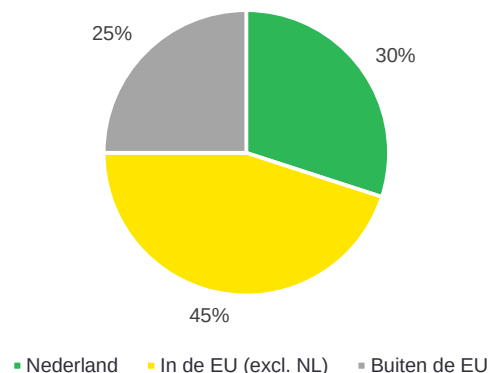
Zuivelproductie productverdeling (kg)

Bron: NZO, 2024

* Let op dat deze verhoudingen (in kg) verschillen van de verdeling in verkoopwaarde (in EURmln), zoals weergegeven op dia 13.

Bestemming van zuivelproducten in Nederland

Bron: NZO, 2024

Nederlandse zuivel producten

Productverdeling van de Nederlandse zuivelproductie

- ▶ In 2023 verwerkte de Nederlandse zuivelindustrie 13,9 miljard liter melk, geproduceerd door circa 14.300 melkveebedrijven verspreid over 53 verwerkingsfaciliteiten.
- ▶ Qua melkproductie staat Nederland op de vierde plaats in de EU, na Duitsland, Frankrijk en Polen. De gemiddelde productie per Nederlandse koe overtreft echter die van deze grote melk producerende landen.
- ▶ Deze melkaanvoer wordt omgezet in een divers scala aan producten, waarbij kaas het grootste deel uitmaakt (goed voor 59% van het productvolume). Andere productcategorieën zijn verse melkproducten (inclusief drinkmelk), melkpoeder (magere en volle), boter en boterolie, evenals andere (bijvoorbeeld zuivelingsrediënten).
- ▶ Kaas speelt een significante rol op de Nederlandse consumentenmarkt en in de exportsector. Volgens het CBS consumeren Nederlandse consumenten gemiddeld 22,1 kg zuivelkaas per persoon per jaar, waarbij zowel in eigen land geproduceerde als geïmporteerde variëteiten worden meegerekend. Ondanks deze aanzienlijke binnenlandse consumptie wordt het merendeel van de kaas geëxporteerd naar andere landen, aangezien Nederlandse kazen, zoals Edammer en Goudse, wereldwijd bekend zijn.

Zuivelexport

- ▶ De EU is de belangrijkste afzetregio voor Nederlandse zuivelproducten. Van de totaal beschikbare zuivelproducten wordt 75% verkocht binnen de EU (waarvan 30% op de binnenlandse markt). De resterende 25% wordt geëxporteerd naar landen buiten de EU.
- ▶ Op basis van handelswaarde bedroeg de Nederlandse export van zuivelproducten (voornamelijk kaas en producten met een hoge toegevoegde waarde) 10,3 miljard euro. Hoewel dit een afname van 4,1% ten opzichte van 2022 betekent, is dit hoofdzakelijk te wijten aan prijseffecten volgend op een aanzienlijke verhoging van de marktprijzen voor zuivel in het voorafgaande jaar. Dit als gevolg van het normaliseren van prijzen na geopolitieke ontwikkelingen. De exportvolumes van alle productcategorieën, met uitzondering van melkpoeder en wei-producten, groeiden juist in 2023. Ten opzichte van 2019 is de export van zuivelproducten in de afgelopen vier jaar gemiddeld met 7,2% per jaar toegenomen.
- ▶ De EU-lidstaten – met name Duitsland, België en Frankrijk – zijn verreweg de belangrijkste markten voor de export van Nederlandse zuivelproducten, goed voor circa 73%. De belangrijkste exportbestemmingen buiten de EU zijn China, het Verenigd Koninkrijk en Korea.

Nederlandse zuivelproducten staan wereldwijd bekend om hun betrouwbare kwaliteit

Zuivelkwaliteit

- ▶ Zuivel is een efficiënte bron van hoogwaardige eiwitten en essentiële voedingsstoffen. Nederlandse zuivelproducten hebben wereldwijd een goede reputatie dankzij consistente kwaliteit die bereikt is door jarenlange branche-ervaring en focus op kwaliteitscontroles.
- ▶ Bij melkveebedrijven worden hoge normen voor hygiëne, diergezondheid en de opslag van melk gewaarborgd door Europese richtlijnen, aangevuld met Nederlandse standaarden. Regelmatige inspecties en onafhankelijke laboratoriumtests worden uitgevoerd om naleving van deze kwaliteitsnormen te garanderen. Het voer, het gras en kuilvoer verrijkt met maïs en krachtvoer, dat Nederlandse koeien consumeren wordt nauwlettend gecontroleerd om verontreinigingen te voorkomen. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit zorgt voor naleving van de regelgeving, terwijl SecureFeed, één van de onafhankelijke kwaliteitsorganisaties, toeziet op de naleving van aanvullende voereisen.
- ▶ Voor het transport halen opgeleide chauffeurs de melk op in speciale zuiveltankwagens en voeren zij initiële kwaliteitscontroles uit. De opleiding en deskundigheid van deze chauffeurs staan onder toezicht van de overheid, in samenwerking met de Nederlandse zuivelindustrie, om het melktransport streng te reguleren. Wat betreft de melkverwerking zorgt overheidstoezicht ervoor dat de fabrieken voldoen aan hoge normen, met onafhankelijke audits die hoge kwaliteit en veiligheid waarborgen. Zuivelbedrijven kunnen een COKZ-certificering verkrijgen voor de verwerking en export, en voor de kaasproductie zijn er zelfs extra certificeringsprocedures om wereldwijde kwaliteits- en veiligheidsnormen te waarborgen.

De Nederlandse zuivelsector streeft naar het ontwikkelen van een duurzame waardeketen en is toegewijd aan zijn ambitie om de carbon footprint te verminderen

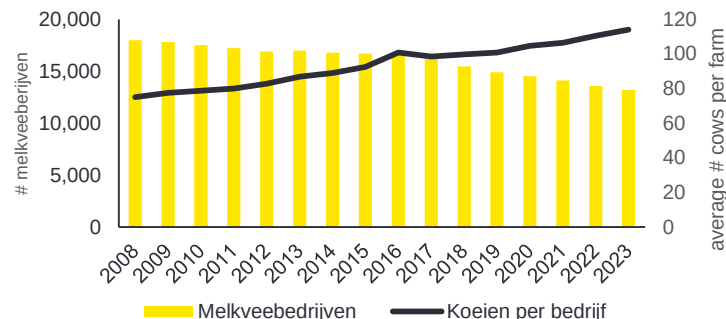
Duurzame zuivelsector

- ▶ Zuivelverwerkingsbedrijven en melkveehouders werken samen in het initiatief 'Duurzame Zuivelketen' (DZK) om een duurzame zuivelproductie te creëren. De DZK heeft een integrale benadering ten aanzien van doelstellingen op verschillende duurzaamheidsthema's, zoals klimaatbewuste zuivelproductie, behoud van biodiversiteit, verbetering van diergezondheid en -welzijn, en weidegang. Voortgang op de DZK-doelen wordt onafhankelijk gemonitord door Wageningen Economic Research (WEcR).
- ▶ Door het toepassen van duurzame productiepraktijken draagt de zuivelsector actief bij aan de vermindering van broeikasgassen in Nederland, zoals overeengekomen in het Klimaatakkoord. Het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen in de gehele zuivelketen is een van de doelstellingen van het integrale DZK-initiatief en wordt bereikt door middel van (i) maatregelen op het gebied van dier, voer, mestopslag en bemesting; (ii) energiebesparing en productie van duurzame energie; en (iii) maatregelen met betrekking tot landgebruik.
- ▶ In 2022 was de product carbon footprint van melk gemiddeld 1.127 gram CO₂-equivalent per kilogram meetmelk, volgens het 'Deelrapportage Klimaatverantwoorde zuivelsector 2022' van Wageningen Universiteit.

Terwijl de Nederlandse zuivelsector gestaag consolideert, leidde de opheffing van de melkquota tot een groei van de melkproductie; gevolgd door een lichte neerwaartse trend na de piek in 2016.

Belangrijke ontwikkelingen in de Nederlandse zuivelindustrie

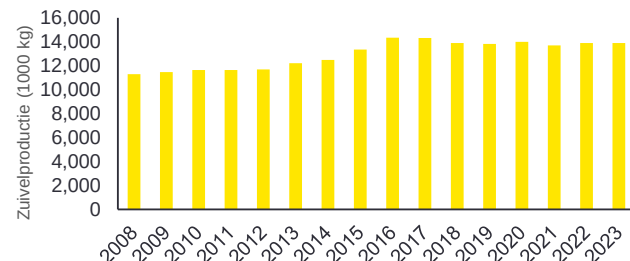
Aantal melkveebedrijven

Bron: Wageningen University economic research, 2024

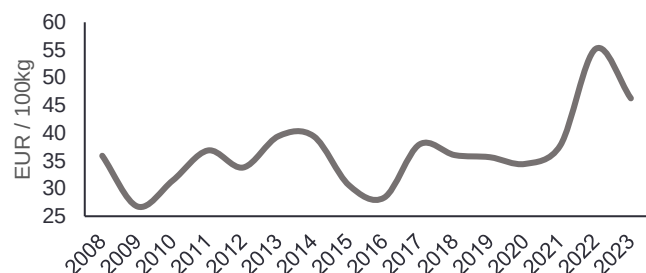
* (Afronding) gegevensverschil tussen Wageningen Universiteit en NZO-data

Melkproductie

Bron CBS, 2024

Ontwikkeling van de prijs van Nederlandse rauwe melk

Bron: European Commission, 2024

Consolidatie van melkveebedrijven

- ▶ In de afgelopen 25 jaar hebben Nederlandse melkveebedrijven geconsolideerd, wat leidde tot een afname van het aantal bedrijven en een toename van hun gemiddelde grootte, vanwege financiële uitdagingen, steeds complexere wetgeving, vergrijzing van melkveehouders en een tekort aan opvolgers.
- ▶ Het aantal melkkoeien piekte op bijna 1,7 miljoen in 2016, een groei van 7,7% vergeleken met 2015. Sindsdien is het totale aantal koeien licht gedaald tot bijna 1,6 miljoen koeien in 2023.

Zuivelproductie

- ▶ Historisch gezien kende de zuivelproductie een sterke groei, gestimuleerd door de geleidelijke afschaffing en uiteindelijke opheffing van de melkquota in respectievelijk 2009 en 2015.
- ▶ De Nederlandse zuivelproductie is sinds 2016 relatief stabiel gebleven met een lichte neerwaartse trend, voortkomend uit ontwikkelingen op de zuivelmarkt in Noordwest-Europese melk producerende landen. Deze omvatten verminderde winstgevendheid als gevolg van gestegen kosten en beperkte productie door strengere regelgeving, opvolgings- en arbeidstekorten, evenals extremere weersomstandigheden die een negatieve invloed hebben op de gezondheid van de veestapel en de melkproductie (Rabobank, 2024).

Zuivelprijzen

- ▶ In 2022 was er een aanzienlijke stijging van de zuivelprijzen, voornamelijk als gevolg van de COVID-19-pandemie.
- ▶ Na deze scherpe prijsstijging ondergingen de marktprijzen van zuivelproducten een prijscorrectie.

Tijdslijn van de zuivelwetgeving

- 1984**
Introductie van melkquota in de EU. Er werden twee quota ingesteld voor elke EU-lidstaat: een gedefinieerde maximale hoeveelheid melk die aan zuivelverwerkers geleverd mocht worden en een limiet voor directe verkopen op boerderijniveau. De melkquota werden ingevoerd om het overschot aan zuivel in de EU eind jaren '70 en begin jaren '80 aan te pakken.
- 2003**
Luxemburgse Akkoorden over hervormingen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid om het quotasysteem ten minste tot 2015 te behouden.
- 2009**
De EU besluit om de melkquotaperiode af te bouwen door de quota elk jaar met 1% te verhogen.
- 2015**
Afschaffing van de melkquota. De belangrijkste reden hiervoor was de aanzienlijke toename van de wereldwijde zuivelconsumptie en de behoefte aan EU-producenten om aan deze groeiende vraag te voldoen.
- 2024**
EU-verkiezingen, met mogelijk nieuwe wetgeving voor de Europese zuivelindustrie, wat onzekerheid voor boeren en zuivelverwerkers verhoogt.

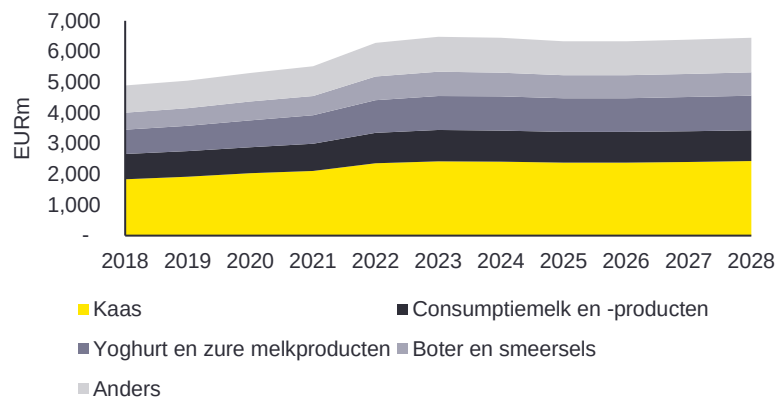
In de komende jaren zal naar verwachting de melkproductie afnemen, gedreven door verminderde winstgevendheid en ontwikkelingen in de regelgeving, wat waarschijnlijk zal leiden tot een verschuiving van de focus van zuivelbedrijven naar producten met een hogere toegevoegde waarde

Historische en voorspelde zuivelverkopen in Nederland

- ▶ De deadline van de EU-waterkwaliteitsregelgeving in 2027 zal een aanzienlijke impact hebben op de EU-melkproductie, vooral in Noordwest-Europa waar een hoge vee dichtheid voorkomt. In Nederland zijn al stikstofderogatie beperkingen van kracht om aan de EU-regelgeving te voldoen voor 2026, en Nederland streeft ernaar om de ammoniakemissies voor 2035 met 50% te verminderen. Uitdagingen op het gebied van biodiversiteit, broeikasgasemissies en arbeid beïnvloeden de winstgevendheid van boerderijen en versnellen de consolidatie, terwijl waterkwaliteits- en biodiversiteitsregelgeving waarschijnlijk de melkveestapel zullen verminderen vanwege minder vee per hectare en strenger gebruik van chemische meststoffen.
- ▶ Zuivelbedrijven worden geconfronteerd met uitdagingen door dalende melkvolumes en meer regelgeving. Dit leidt tot omzetverliezen en overcapaciteit, wat de winstgevendheid onder druk zet. Een stimulerende omgeving voor duurzame landbouwpraktijken en consistente beleidsmaatregelen is essentieel om deze uitdagingen te verminderen, waarbij zuivelbedrijven zich proactief moeten aanpassen om hardere gevolgen te vermijden. Strategieën om het verwachte verlies aan omzet op te vangen, omvatten bijvoorbeeld het toewijzen van melk aan meer waarde toevoegende, winstgevende productcategorieën zoals kaas en proteïne-ingrediënten.
- ▶ In mei 2024 bereikten de vier toekomstige Nederlandse coalitiepartijen PVV, VVD, NSC en BBB een coalitieakkoord om Europese richtlijnen op het gebied van landbouw en mestbeleid aan te passen voor een gelijk internationaal speelveld en versoepeling van regels, terwijl nieuwe inkomstenmodellen voor agrarische ondernemers en de verwerkende industrie worden bevorderd. Hoewel nog onzeker, belooft dit voorgestelde beleid goed nieuws voor de zuivelsector.
- ▶ Er is een opvallende trend onder Nederlandse consumenten naar gezondheid en welzijn gerichte diëten. Voor de zuivelindustrie toont deze trend een afname in de vraag naar traditionele drinkmelk, maar een toenemende vraag naar zuivelproducten met een hoog eiwitgehalte. De verwachting is dat de toegenomen vraag naar producten met een hoog eiwitgehalte de daling in de vraag naar traditionele drinkmelk niet volledig compenseert in termen van volume. Echter, in termen van waarde wordt verwacht dat de zuivelmarkt relatief stabiel zal zijn.

Bron Rabobank, 2024 & Euromonitor International, 2023 EY analysis

Verwachte markttrends in de Nederlandse zuivelmarkt

- ▶ Volgens Euromonitor wordt verwacht dat de verkoop van Nederlandse zuivelproducten vanaf 2023 relatief stabiel zal blijven, met een lichte verandering van €6,5mld in 2023 naar €6,4mld in 2028.
- ▶ Ook de verdeling tussen de productcategorieën wordt verwacht stabiel te blijven, met gemiddeld 37,5% kaas, 17,3% yoghurt en zure melkproducten, 15,7% drinkmelkproducten, 11,9% boter en spreads, en 17,5% overige producten.
- ▶ De zuivelindustrie wordt geconfronteerd met stijgende kosten door toenemende grondstofprijzen, zoals essentiële granen en meststoffen. Dit leidt tot stijgingen in de gemiddelde eenheidsprijzen voor de meeste zuivelproducten, die naar verwachting lagere verkoopvolumes zullen compenseren, resulterend in een stabiele voorspelde verkoopwaarde.
- ▶ Deze marktverwachting duidt op een stabiele vraag naar alle (detailhandel)producten, met name kaas, evenals het belang van de binnenlandse markt. Deze zouden moeten dienen als verzachtende factoren voor de verwachte daling van het melkvolume, aangezien zuivelverwerkers zich richten op producten met meer toegevoegde waarde.
- ▶ Het is de moeite waard om op te merken dat de productie van kaas (in kg) door de jaren heen een opwaartse trend heeft laten zien, terwijl ook de toewijzing van de beschikbare melkpool aan kaasproductie is toegenomen.

Bron: Euromonitor International, 2023

* Let op dat deze verhoudingen (in EURm) verschillen van de verdeling in verkoopvolume (in kg), zoals weergegeven op dia 9.

3

Economische impact beoordeling

De impact van de Nederlandse zuivelindustrie op de economie is berekend met behulp van een economisch Input-Output model

Input-Output methodologie

Wat is Input-Output methodologie?

- ▶ De methodologie die in deze studie wordt gebruikt, is gebaseerd op de input-outputbenadering, die de relaties tussen verschillende sectoren van de economie beschrijft en het mogelijk maakt om de totale bijdrage van een bepaalde activiteit te schatten.
- ▶ Verschillende sectoren in de economie zijn afhankelijk van elkaar via een netwerk van leverancier-klantrelaties. Outputs van de ene sector worden gebruikt als input in een andere industrie. Deze onderlinge afhankelijkheden tussen industrieën worden vastgelegd in input-outputtabellen (IOT's).
- ▶ Deze studie maakt gebruik van de representatie van IOT's voor Nederland gepubliceerd door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) voor het referentiejaar 2019.¹

Wat zijn economische multipliers?

- ▶ Deze methodologie past wiskundige bewerkingen toe met IOT's om een reeks economische multipliers af te leiden, die de verhouding meten tussen de initiële bijdrage (bijvoorbeeld uitgaven door de zuivelverwerkers in de Nederlandse toeleveringsketen) en de totale bijdrage (het totale aantal banen in Nederland ondersteund door activiteiten van de Nederlandse zuivelindustrie).
- ▶ De grootte van een multiplier is afhankelijk van de mate van verbondenheid tussen de sector en zijn toeleveringsketen. Hoe groter de koppelingen tussen organisaties en hun toeleveringsketen, hoe groter de multiplier zal zijn.
- ▶ Echter, de impact is onderhevig aan het wegvloeien van financiële middelen. Wanneer intermediaire goederen en diensten uit het buitenland worden ingekocht, verkleint dit de omvang van de multiplier omdat het stimulansen biedt aan gebieden buiten Nederland. Deze voordelen zijn niet opgenomen in deze studie.
- ▶ Elk type levering is toegewezen aan een economische sector, en voor elk product en elke dienst die in de toeleveringsketen wordt gebruikt is de juiste multiplier toegepast.

Wat is Economisch Impact Analyse?

- ▶ Economische Impact Analyse (EIA) is de toepassing van economische analyse en modellering om de totale economische bijdrage of impact van een gekozen bedrijf of industrie te kwantificeren.
- ▶ EIA biedt een op bewijs gebaseerde maatstaf voor de waarde die organisaties en industrieën toevoegen aan het land waar ze actief zijn.
- ▶ Deze studie maakt gebruik van een input-outputmodel van de Nederlandse economie, gebaseerd op de IOT's samengesteld door de OESO, en maakt tevens gebruik van financiële en economische gegevens verzameld van de Nederlandse zuivelverwerkers.
- ▶ De verzamelde gegevens betreffende aankopen in de toeleveringsketen zijn opgesplitst in Nederlandse en buitenlandse leveranciers. De binnenlandse leveringen zijn op basis van producttypen toegewezen aan de desbetreffende leveranciersindustrie en ingevoerd in het input-outputmodel.

¹ OECD, Input-Output Tables (<https://www.oecd.org/sti/ind/input-outputtables.htm>)

Deze studie brengt de directe impact van de Nederlandse zuivelindustrie op de economie in kaart, evenals de bredere bijdrage

Economische Impact Analyse meetinstrumenten

De waarde die door de Nederlandse zuivelindustrie wordt gegenereerd, wordt in deze studie gemeten met behulp van de volgende macro-economische indicatoren:

- **Output:** De output impact toont de totale output (omzet) in alle economische sectoren die verbonden zijn met de activiteiten van zuivelverwerkers. Deze maatstaf omvat een element van dubbele telling, aangezien de output van een bedrijf de output van haar leveranciers gebruikt. Om die reden wordt de Bruto Toegevoegde Waarde (GVA) doorgaans gehanteerd voor het meten van de economische bijdrage.
- **GVA:** Bruto toegevoegde waarde (GVA) vertegenwoordigt de toegevoegde waarde die aan de economie wordt bijgedragen en die direct gerelateerd is aan de bedrijfsactiviteiten van de zuivelverwerkers, inclusief compensatie van werknemers en gerealiseerde winsten.
- **Werkgelegenheid:** De werkgelegenheidsimpact geeft het aantal voltijdequivalenten (FTE) weer dat in de gehele economie werkzaam is ter ondersteuning van de zuivelindustrie.

Deze studie onderscheidt drie soorten bijdragen:

- **Directe bijdragen:** Directe economische activiteit van zuivelverwerkers (omzet, compensatie van werknemers, winsten en werkgelegenheid).
- **Indirecte bijdragen:** Dit vertegenwoordigt de bijdrage van bedrijven in de toeleveringsketen van zuivelverwerkers (bijvoorbeeld melkleveranciers, materiaalleveranciers, verpakking, transport), waarbij deze bedrijven waarde toevoegen aan de goederen en diensten die door de Nederlandse zuivelindustrie worden aangeschaft en die vervolgens in verdere transacties met andere bedrijven in de toeleveringsketen worden gebruikt.
- **Afgeleide bijdragen:** Het resultaat van de uitgaven van werknemers van zuivelverwerkers en door werknemers binnen de toeleveringsketen.

De analyse is gebaseerd op de verzamelde gegevens over de Nederlandse activiteiten van zuivelverwerkers en op aannames om binnenlandse en buitenlandse operaties te onderscheiden, waar relevant. Er zijn enkel schattingen gemaakt van de effecten binnen Nederland.

Multiplier effect

Directe bijdragen

- GVA van economische activiteiten van de Nederlandse zuivelindustrie.
- Directe FTE-werkgelegenheid door zuivelverwerkers in Nederland.

Indirecte bijdragen

- Economische activiteit gegenereerd door de aankoop van goederen en diensten door zuivelverwerkers in de Nederlandse toeleveringsketen.
- Verdere doorwerkingseffecten door uitgaven in de toeleveringsketen bij leveranciers.

Afgeleide bijdragen

- Multiplier effecten van de uitgaven aan goederen en diensten door de binnenlandse werknemers van Nederlandse zuivelverwerkers en bedrijven in hun toeleveringsketen.

Totale economische bijdrage is de som van de directe, indirecte, en afgeleide bijdragen

De zuivelindustrie wordt geschat een totale GVA-bijdrage van €8,3 miljard (0,8% van het totaal) te hebben gehad en ondersteunde 83.510 voltijdbanen (1,0% van het totaal) in Nederland in 2023

Samenvatting van economische bijdrage – operationele en kapitaaluitgaven¹

In 2023, faciliteerde de Nederlandse zuivelindustrie naar schatting

€8,3mld Bruto Toegevoegde Waarde (GVA)

via operationele activiteiten (€8,0mld) en door kapitaaluitgaven (€0,3mld).

Dit omvat:

- **€1,7mld**: directe bijdrage door lonen en winsten
- **€5,0mld**: indirecte bijdrage via de Nederlandse toeleveringsketen
- **€1,6mld**: afgeleide bijdrage door uitgaven van werknemers

De GVA-bijdrage van de sector bedraagt 0,8% van de totale economie. Het dient benadrukt te worden dat de zuivelsector een belangrijkere rol speelt in de plattelandsgebieden en een grotere economische bijdrage zou hebben aan de regio buiten de Randstad.

In 2023, ondersteunden Nederlandse zuivelverwerkers naar schatting

83.510 voltijds equivalent banen per jaar

via operationele activiteiten (80.900) en door kapitaaluitgaven (2.610).

Dit omvat:

- **12.100**: directe banen bij zuivelverwerkers
- **56.720**: indirecte banen via de Nederlandse toeleveringsketen.
- **14.690**: afgeleide banen ondersteund door werknemers die hun salaris uitgeven in de economie

De zuivelsector biedt relatief meer werkgelegenheid buiten de stedelijke gebieden. Exclusief de Randstad FTE's, zou de bijdrage aan de werkgelegenheid nog groter zijn.

Sinds 2019, heeft de Nederlandse zuivelindustrie in totaal

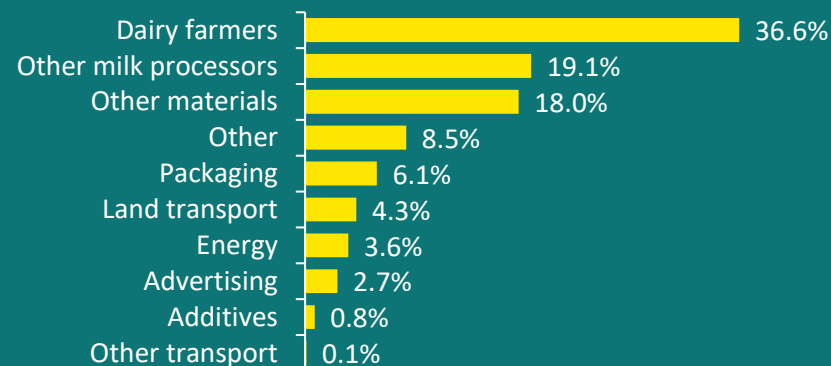
€1,6mld aan directe kapitaaluitgaven

Bij in Nederland gevestigde leveranciers.

Dit omvat een totale kapitaaluitgave van €0,3 miljard in 2023, wat GVA en werkgelegenheidsbijdrage genereerde in de Nederlandse economie.

Meer dan de helft van de totale aankopen in de toeleveringsketen door zuivelverwerkers bestaat uit melk en zuivelproducten

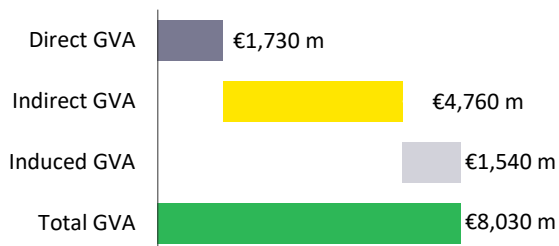

¹ De gegevens over omzet, werkgelegenheid, toeleveringsketen en kapitaaluitgaven zijn afkomstig van een enquête onder zuivelverwerkers en zijn gevalideerd met behulp van openbare statistieken. Dit impliceert dat de analyse alleen de economische impact van de zuivelverwerking en de activiteiten stroomopwaarts vastlegt.

De operationele activiteiten van zuivelverwerkers ondersteunden in 2023 een totaal van €8,0mld in GVA en 80.900 banen in Nederland

Economische bijdrage – operationele uitgaven

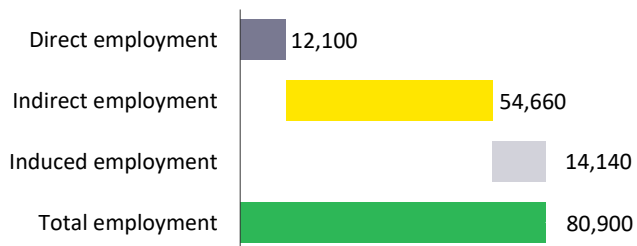
2023 Totale GVA: €8,0mld

GVA bijdrage van operationele uitgaven

- ▶ De analyse toont aan dat de zuivelindustrie door haar operationele activiteiten in Nederland in 2023 in totaal **€8,0 miljard in GVA-termen** bijdroeg aan de nationale economie, bestaande uit:
 - ▶ Directe GVA van €1.730mln weerspiegelt de lonen en salarissen betaald door de zuivelverwerkers en gegenereerde operationele winsten.
 - ▶ Indirecte GVA van €4.760mln toont de bijdrage gegenereerd via de toeleveringsketen.
 - ▶ Afgeleide GVA van €1.540mln weergeeft de impact van de bestedingen van de lonen door directe en indirecte werknemers, verbonden aan hun werk bij zuivelverwerkers en bedrijven in de toeleveringsketen.

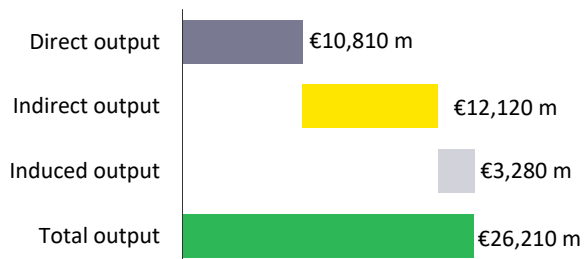
2023 Totale FTEs: 80.900

Werkgelegenheid ondersteund als gevolg van operationele uitgaven

- ▶ Zuivelverwerkers creëren en ondersteunen werkgelegenheidskansen, zowel direct in hun fabrieken en kantoren, als in de bredere Nederlandse economie via hun verbondenheid met andere bedrijven.
- ▶ In 2023 faciliteerden Nederlandse zuivelverwerkers, als gevolg van operationele uitgaven, in totaal **80.900 FTE's** in de economie van Nederland. Dit omvat:
 - ▶ 12.100 directe FTE's in dienst bij zuivelverwerkers in Nederland.
 - ▶ 54.660 indirecte FTE-banen ondersteund als gevolg van uitgaven in de toeleveringsketen.
 - ▶ 14.140 afgeleide FTE-banen ondersteund door werknemers die hun lonen besteden.

2023 Totale Output: €26,2mld

Outputbijdrage van operationele uitgaven

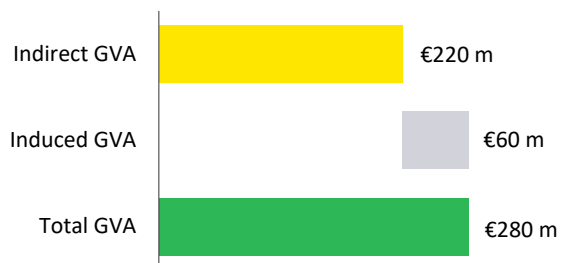
- ▶ Gemeten in outputtermen droegen Nederlandse zuivelverwerkers naar schatting €26,2 miljard bij aan de Nederlandse economie.¹ Dit omvat:
 - ▶ €10.810mln aan omzet van zuivelverwerkers in Nederland.
 - ▶ €12.120mln aan indirecte output gegenereerd via de toeleveringsketen.
 - ▶ €3.280mln aan afgeleide output ondersteund door loonbesteding.

¹ De bijdrage van de output dient met voorzichtigheid te worden gebruikt, omdat deze de totale omzet van bedrijven omvat, inclusief hun intermediair verbruik bovenop de toegevoegde waarde, wat leidt tot een dubbele telling.

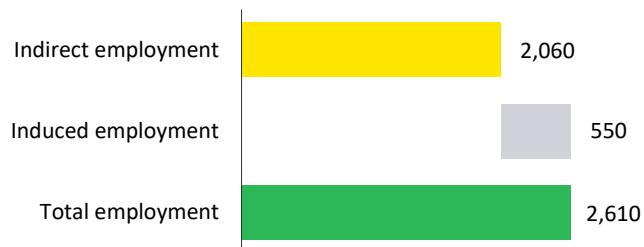
De kapitaaluitgaven van zuivelverwerkers in Nederland ondersteunden in 2023 een verdere €0,3 miljard in GVA en sinds 2019 in totaal €1,6 miljard

Economische bijdrage – kapitaaluitgaven

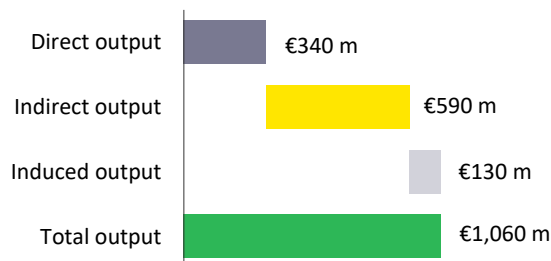
2023 Totale GVA: €0,3mld

2023 Totale FTEs: 2.610

2023 Totale Output: €1,1mld

Historische kapitaalinvesteringen

- ▶ Sinds 2019 heeft de zuivelindustrie ongeveer **€1,6 miljard aan kapitaaluitgaven** geïnvesteerd, of gemiddeld meer dan €0,3 miljard per jaar. Deze uitgaven hebben de volgende economische bijdragen ondersteund:
 - ▶ Indirecte GVA van in totaal €1,3 miljard en indirecte werkgelegenheid van gemiddeld 1.880 FTE's per jaar, gedreven door economische activiteit gegenereerd met Nederlandse kapitaalgoederenleveranciers.
 - ▶ Afgeleide GVA van in totaal €0,3 miljard en afgeleide werkgelegenheid van gemiddeld 500 FTE's per jaar, die de economische activiteit weerspiegelt die wordt gegenereerd door werknemers die hun loon uitgeven in de Nederlandse economie.

Kapitaaluitgaven door Nederlandse zuivelverwerkers

Kapitaalinvesteringen door de Nederlandse zuivelindustrie genereren vraag naar leveranciers van kapitaalgoederen. Deze leveranciers kopen op hun beurt goederen en diensten in van hun respectievelijke toeleveringsketen, wat leidt tot verdere economische activiteit in de gehele Nederlandse economie. In 2023 gaven Nederlandse zuivelverwerkers in totaal €340 miljoen uit aan kapitaalinvesteringen bij leveranciers die in Nederland gevestigd zijn.

GVA bijdrage van kapitaaluitgaven

De studie schat dat de kapitaaluitgaven bij in Nederland gevestigde leveranciers in 2023 **€0,3mld** aan GVA hebben bijgedragen aan de economie van Nederland. Dit wordt als volgt opgesplitst:

- ▶ €220 miljoen aan indirecte GVA, gedreven door uitgaven aan kapitaalgoederen in de Nederlandse economie.
- ▶ €60 miljoen aan afgeleide GVA, gerelateerd aan de economische activiteit die voortvloeit uit de consumentenuitgaven van werknemers van de zuivelverwerkers en de werknemers binnen hun toeleveringsketen

Werkgelegenheid ondersteund als gevolg van kapitaaluitgaven

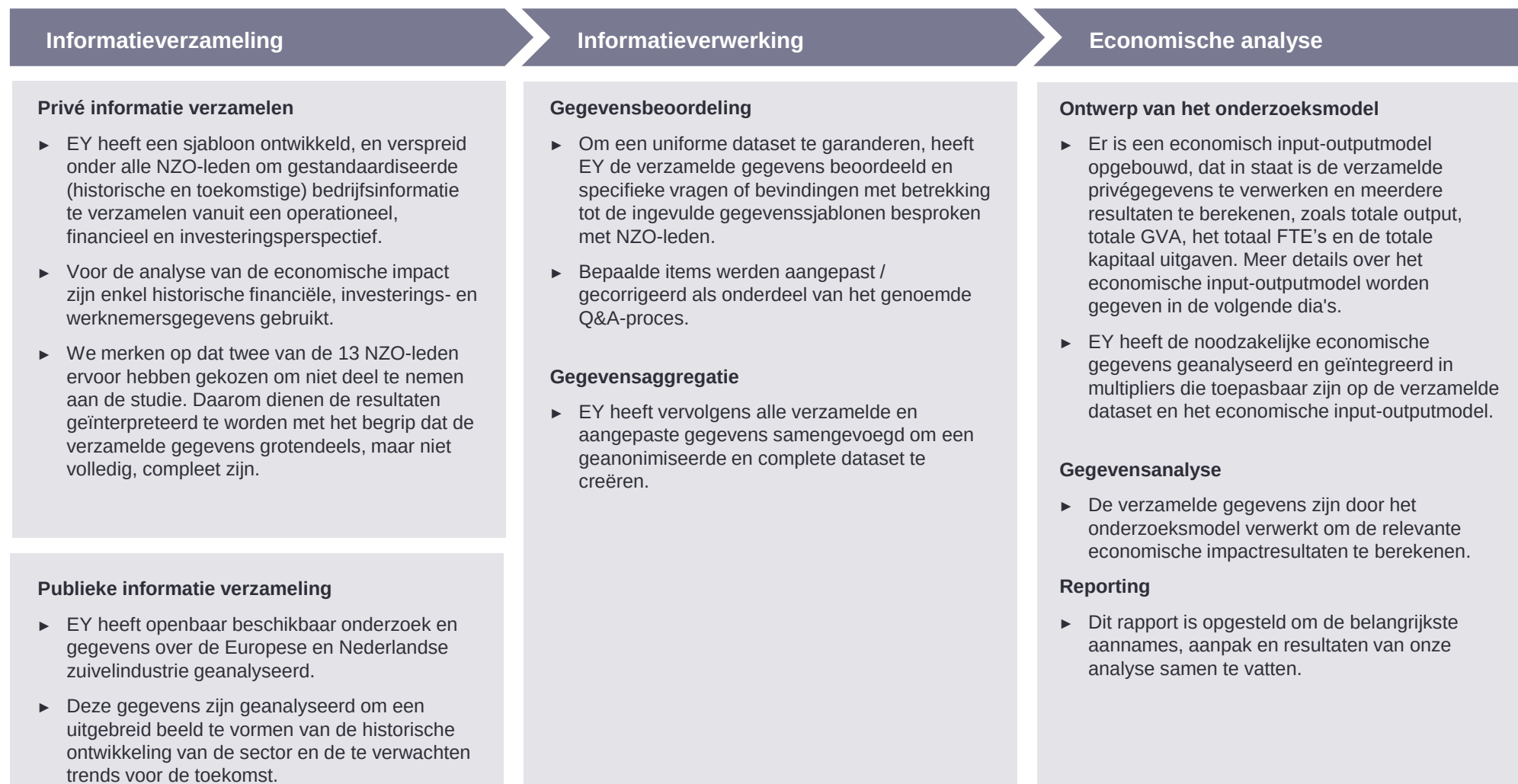
- ▶ Deze kapitaaluitgaven worden geschat in totaal **2.610 FTE** te hebben ondersteund, inclusief:
 - ▶ 2.060 indirecte FTE-banen gedreven door kapitaaluitgaven in de Nederlandse toeleveringsketen.
 - ▶ 550 afgeleide FTE-banen die samenhangen met de bestedingen van werknemers in de bredere Nederlandse economie.

4

Appendix

We hebben gegevens van NZO-leden gebruikt om met ons economisch analysemodel de bijdrage van de Nederlandse zuivelindustrie aan de Nederlandse economie vast te stellen

Onderzoeksproces

EY

Building a better
working world